

בענין מחיצות לשבת וסוכה

שמחיצה אינה צריכה שיקבע במקום ויתבטל לקרקע ולמקום אם כן גם נאמר שביטול מחיצה די במה שאינה מפסיקה בפועל אף שיש כאן מחיצה ואם כן חריץ שמילאוהו תבן אף שלא נתבטל התבן למקום ונמצא שהמחיצה קיימת אבל כיון שבפועל אינה מפסיקה למקום שהרי אפשר לעבור על התבן לא יחשב מחיצה וצריך לומר שיש שני גווני מחיצות אחד מחיצה שקבוע במקום והיא חשובה מחיצה גם באינה מפסיקה בפועל את המעבר למקום ויש עוד גוונא של מחיצה אם מפסיקה חשובה מחיצה גם באינה קבועה ולא נתבטלה למקום ולכן בחרין אין התבן מבטל המחיצה של החריץ כיון שיש מחיצה ולא נתבטלה מחמת התבן שלא ביטל התבן וחשובה מחיצה אף שבפועל אינה מפסקת המעבר ולפי זה נראה פשוט בעשה תל ברשות הרבים מתבן גבוה עשרה אבל הניח תבן גם סביבות התל בשיפוע ונמצא שהתל מתלקט עשרה מתוך יותר מארבע אינו רשות הרבים שהרי אין כאן מחיצה קבועה וגם אינה מפסקת אבל אם ביטל התבן בגובה עשרה והתבן שהניח בשפוע לא ביטל בזה המקום רשות היחיד.

(א) שנינו במסכת עירובין דף ע"ח: "חריץ שבין שתי חצרות עמוק עשרה ורוחב ארבע מערבין שנים ואין מערבין אחד אפילו מלא קש או תבן" וכו'. ובגמרא שם הקשו "ותבן לא חייץ והא אנן תנן מתבן שבין שתי חצרות גבוה עשרה מערבין שנין ואין מערבין אחד אמר אביי לענין מחיצה כו"ע לא פליגי דהוי מחיצה אבל לענין חציצה אי בטליה חייץ ואי לא בטליה לא חייץ. "וברש"י ז"ל "לענין מחיצה, אע"ג דעתיד ליטלו, כל כמה דהוי התם, מחיצה היא. דהא מפסיק, מידי דהוי אעביטין ואוכפות וכלי בהמה דתנן בפ"ק ט"ו. דמקיפין בהם, אבל לענין חציצה לחוץ בפני אויר החריץ ולידון כסתום דמשווית ליה כארעא אי בטליה להדיא ואמר לא שקילנא מהכא בטיל ואי לא לא"עכ"ל. ונראה מדברי רש"י שלכן לענין מחיצה איך צריך ביטול שמה שפועל מחיצה הוא מה שמפסיק את המקום ואינו מניח ליכנס לכאן זהו הגדרת מחיצה ולכן גם מחיצה שעתיד ליטלה ונמצא שלא בטלה המחיצה לקרקע מ"מ כיון שבפועל מפסיק די בזה לעשות למקום מוקף מחיצה ונעשה רשות היחיד באותו זמן שהמחיצה נמצאת אכן לפי"ז

(ב) בתוס' שם ד"ה אפילו [הקשו על מה שאמרו שתבן שבחריץ אינו מבטל המחיצה] וז"ל "וא"ת והא אמרינן אפילו פירות מבטלין מחיצה דאמרינן בשבת דף ק'. בור ברה"ר עמוק י' ורחב ד' מלא מים וזרק לתוכו חייב מלא פירות וזרק לתוכו פטור מאי טעמא לא מבטלי מחיצה פירות מבטלי מחיצה. ואומר ר"י דמדאורייתא ודאי מבטלי אבל לענין עירוב דרבנן יש לחלק בין ניטל לאינו ניטל [היינו שפירות ותבן הניטלים בשבת אינם מבטלים המחיצה ופירות ותבן שאינן ניטלים בשבת מבטלין המחיצה]. וקצת קשה דמדמה ליה בסמוך לבית שמילאוהו דהוי לענין אוהל דאורייתא ומההיא דאוהל נמי תקשי אההיא דשבת" עכ"ל. וכוונתם שהגמ' בעירובין מסיקה שמשנה זו שסוברת שסתם תבן אינה מבטל החריץ רה"י הוא שר"י אומר תבן ואינו עתיד לפנותו בטל ולכן אם מילא בית בתבן ויש בבית מת הרי זה טומאה רצוצה שאין לה אהל שהאהל בטל מחמת שמילאוהו תבן ובוקע עד הרקיע וזה שקשה לתוס' שאם מן התורה אין צריך ביטול איך מטהרים חכמים בתבן וכן לר"י שבמקום שדעתו לפנות הרי מן התורה שאין צריך ביטול הרי זה טומאה רצוצה ויש לעיין למה כתבו התוס' קצת קשה שלכאורה זוהי קושיה עצומה.

ונראה שסוברים התוס' שיש לחלק בין דיני מחיצות שבהם

הולכים אחר המציאות בפועל וכל שבפועל יש מפסיק בין רה"י לרה"ר חשיב מחיצה וכמו שביארנו בדעת רש"י וגם לבטל מחיצה די במה שביטל בפועל המפסיק ולכן גם תבן שלא ביטלו מבטל מן התורה המחיצה ורק מדברנן החמירו שאין המחיצה בטלה עד שיבטל התבן ולכן מערבין שנים. אכן כל זה לענין מחיצה אבל לענין טומאה רצוצה כל שיש אהל טפח על המת חוצץ וגם אם מילא החלל בתבן שלא ביטלו אין זה טומאה רצוצה שלא נתבטל בזה החלל ואין הולכים במה שפועל אין חלל, שאין חלל צריך שבפועל יהיה חלל כמו שצריך במחיצות. ולכן מובן מה שדיממה הגמרא דין ביטול מחיצה לענין עירובי חצרות שהוא מדרבנן לדין אהל בטומאה ^{17/08/2018} שהוא מדאורייתא שמדברנן החמירו שלא יתבטל מחיצה על ידי שבפועל אין המחיצה מפסיק ודין המחיצה כדין כל דבר שצריך ביטול ושפיר דומה דין עירובין לדין טומאה וכן גם הדין שאמרו בגמרא בסוכה לענין סוכה שגבוהה למעלה מעשרים אמות ומיעטה בכרים שאינה בטלה שגם לענין מיעוט חלל סוכה אין די במה שבפועל אין כאן עשרים אמות אלא צריך שיתבטל חלל הסוכה מעשרים אמה וכל שלא נתבטלו הכרים לרצפה איך זה מיעוט החלל. ונמצא לפי"ז שסוכה למעלה מעשרים אמה ומיעטה בכרים וכסתות פסולה מן התורה ואין דינה כמיעט חריץ לגבי ערובין שמן התורה ממעט גם כרים.

מבטל מחיצה א"כ גם כפור ושלג למה לא יבטלו מחיצה. וביותר כיון שמצינו בגמרא עירובין מ"ד: שהכניס זוקי שהיו מונחים ברה"ר בהדי דאתי רבא מפורקיה והיה גדוד דשומעי הדרשה באין אחרינו נטלן שמש והביאן בתוך מחיצות הבאין ע"כ הרי שאנשים נעשים מחיצה גם דרך הילוכן ולמה יגרע שלג וכפור שלא יעשו מחיצה משום שנמסים בשמש והרי האנשים הולכים ממש. ויש לדחות שעדיפים אנשים שאינם נמסים ממילא רק שהולכים ברצונם משלג שנמס. תדע שהרי מחיצה הניטלת ברוח אינה מחיצה ואנשים הולכים חשובים מחיצה וע"כ שניטלים ברוח גרוע מהולכים מרצונם עכ"פ אף שיש לדחות הראיה אבל בודאי שיש לומר כן ששלג חשיב מחיצה ומה שמוכיח האהע"ז ממה ששלג וכפור אינם מביאים הטומאה לפי דרכנו אינו ראיה שלהביא הטומאה אין שם דין מחיצות ורק במחיצות הולכים אחר מה שבפועל מפסיקין ההילוך אבל אהל אינו דבר שסותם למעלה בפועל רק שצרי שיהיה אהל וכל שאינו מתקיים אינו נחשב כאהל והרי זה כבא למעט חלל טפח וחלל סוכה שצריך דוקא דבר שמבטל שם וכן מה שכפור אינו סותם החלון שבין שתי בתים ג"כ נראה שאין זה תלוי במחיצות שהרי מדין מחיצה כל שיש גובה עשרה הרי זו מחיצה ועולה למעלה וכן חלון שבמחיצה ברוחב טפח אינה מבטלת המחיצה ומ"מ מביאה טומאה ולכן כל

המחיצה, מ"מ במים הנקרשים כיון שנימוסים מאליהן ואינו דבר המתקיים אינו מבטל המחיצה. וראיה לזה מפ"ח דאהלות דגליד וכפור אינם מביאים הטומאה ואין חוצצים ואין ממעטים בחלון לחצוץ מהטומאה שבבית השני והטעם כיון שהוא דבר שאינו מתקיים והוא נימוס מאליו לא חשיבי אהל ומחיצה וכיון דאינם ממעטין בחלון כ"ש דאין מחיצה דהרי מצינו לר"מ דס"ל דאין מחיצה בבעלי חיים ואפ"ה בעלי חיים ממעטין בחלון וכמש"כ תוס' ב"ב וא"כ גליד וכפור שאינם ממעטים ק"ו שאינם מבטלים מחיצה וכו'. ותו ראיה שהרי מנהגינו מגאונים קדמונים דתברא גזיזא ברדא בשבת ואי ס"ד דניתבטלו מחיצותיה הוי כאילו חופר בור בשבת ועושה מחיצות חדשות בשבת ^{אוצר החכמה} כמבואר בסימן ס"ד וכו' עכ"ל.

ה) ולענ"ד לפי מה שכתבנו כדעת התוס' אין ראיות האהע"ז דוחים לדינו של הט"ז שמה שהוכיח ממה שאין כפור מביא את הטומאה כך אין כפור וקרח נעשים מחיצה בשבת ואינם מבטלים מחיצה שהרי מבואר בגמרא שהבאנו שמחיצה נעשית בכל דבר גם באינו מבטל כלל שהרי עושים מחיצה בכלים וכמו שכתב רש"י שהבאנו ואילו לבטל חלל טפח ולעשות הטומאה רצוצה כל שאינו מבטל לא נעשית רצוצה וכן לענין ביטול מחיצה לדעת התוס' שמן התורה כל דבר

שמחיצה שיש בו רוח חיים אינה מחיצה ואם הדבר מבואר בסוכה שרוח אין בו ממש ולכן אינה מחיצה ויתכן שלר' מאיר שלג שתלויה בקור גם כן אינה מחיצה שקור אין בו ממש כמו רוח חיים וצ"ע. [ומה שאינו סותם בחלון צריך לומר שאין זה מטעם שעומד להפשיר שהרי מסתמא דין זה ששלג אינו נעשה אהל לטומאה מדובר גם במקומות שאין השלג מפשיר אלא בניסן. אלא טעם הדבר כיון שמצד החומר אינו סותם רק שהקור מחזקו לא חשיב אהל אף שאינו עומד להפשיר.

ז) ובתשובת חת"ס סימן פ"ט ד"ה ואמנם הביא מה שכתב המגיד משנה בפ"ד מהלכות שבת הכ"ג להסביר למה בור מלא פירות הפירות מבטלים רה"י שבבור ואילו בור מלא מים אין המים מבטלים רה"י והזורק לתוכו חייב. כתב שטעם הדבר שמים אינם מבטלים המחיצות שהמחיצות נראים דרך המים אבל בור מלא פירות אין המחיצות ניכרות. והחת"ס שם בד"ה מ"מ כתב טעם אחר שמים אינם מפריעים לו להשתמש בבור ולהניח חפציו שם ואם יזרוק חפצים לבור יצאו המים אבל אם הבור מלא פירות שאינו יכול להשתמש בבור בטל ליה רשות מלהשתמש בו, ולענין שבת הכל תלוי אם דרך תשמישו בכך וממילא לא קשה קושית התוס' למה פירות מבטלים הבור ואילו חריץ מלא תבן

שאינו סותם בדבר שאינו נמס אין כאן סתימה ותדע שיותר קל לעשות מחיצה מאשר לעשות סתימה שהרי בדבר שאינו מבטל וחושב ליטלו אינו סותם בחלון ואילו למחיצה בודאי מהני שהרי עושין מחיצה בכלים.

ו) אכן מה ^{17/08/2018} שהוכיח האבן העוזר מר"מ שסובר שכל דבר שיש בו רוח חיים אין עושים אותו מחיצה ומ"מ סותם בחלון וכמו שכתבו התוס' בבא בתרא דף כ'. ד"ה ועוף שרק מחיצה אין עושים בדבר שיש בו רוח חיים אבל סתימת החלון כל שמבטל סותם אמת שקשה שנמצא סברא הפוכה שדבר שאינו מבטל עושים מחיצה ואינו עושה סתימה ודבר שיש בו רוח חיים עושה סתימה ואינו עושה מחיצה לר"מ וצ"ע.

ואם כי יש לומר ששלג הנמס בחום דומה למחיצה הניטלת ברוח שאינה נעשית מחיצה אבל מסברא אינו דומה שלג לניטל ברוח שניטל ברוח אינה מחיצה שגם בפועל אינה מפסיקה מחמת שכל רגע עלול לבוא רוח מצויה וליטול המחיצה אבל שלג שצריך זמן עד שימס וכ"ש בימות החורף שדרך הנהר לקפוא עד יומי ניסן וכמו שמבואר בנדרים דף מ'. שבניסן אסור לטבול בנהרות שמתרבין המים מהפשרת שלגים הרי שעד חודש ניסן אין השלג עומד להפשיר ואם כן לא מסתבר לדמותו לניטל ברוח. [אכן לר' מאיר שסובר

אין התבן מבטל החריץ שלענין שבת מבטלים הפירות למחיצות הבור שאינו ראוי להניח פירות אבל לענין מחיצות להפסיק בינו לבין חברו לענין זה לא נתבטלו המחיצות ודומה לאהל המת שמלאהו תבן שאין מבטל החלל שאין החלל מתבטל מחמת שאינו ראוי לשימוש ע"כ עי"ש. ולפי דרכנו יש להסביר שההבדל בין פירות לבין מים הוא בכך שבור מלא פירות גורם לבטל ההפסק שגרמו המחיצות בין הבור שהוא רה"י ורה"ר שהרי יכולים לילך על הפירות וכל שאין מחיצות מפסיקות אין כאן רה"י אבל מים שבבור ^{אוצר החכמה} שלא גרמו שיהיה אפשר לילך על המים נמצא שהמחיצות המפסיקות קיימות והרי זה רה"ר.

(ח) וסברת החת"ס שכתב שלכן כשהבור מלא פירות אינו חייב הזורק לתוכה שאין הבור ראוי לתשמיש נראה לענ"ד שדבר זה שרה"י צריך שיהיה ראוי לתשמיש יש ללמוד ממה שאמרו בעירובין "אמר רב הונא עמוד ברה"ר גבוה עשרה ורחב ארבעה ונעץ בו יתד כל שהוא מיעטו וכו' אביי ורבא דאמרי תרוויהו אע"פ שאינו גבוה שלושה מאי טעמא לא משתמש ליה" ע"כ הננו רואים שרה"י שאין ראוי לתשמיש אינו רה"י ואף שאמרו שם שאם מילא כל העמוד ביתדות חזר להיות רה"י והטעם שאם בעי מנח מידי עליה ומשתמש, וא"כ גם בבור מלא פירות נאמר כן שיכול להניח על הפירות ולהשתמש או

אפילו בלי להניח כלום יכול להשתמש על הפירות עצמן נראה שזה לא נאמר אלא בעמוד גבוה י' ונעץ בו הרבה יתדות אבל בבור כהאי גוונא שמלאהו ביתדות ובולטים מהבור בזה לא יחשב רה"י שאין לומר בזה שאם בעי יניח מידו על היתדות הבולטות וישתמש שהרי אם יניח על היתדות הבולטות מן הבור לא יחשב שם רה"י שהרי כיסה החריץ העמוק עשרה ולמעלה אין שם רה"י ואף לשיטת הראשונים שדבר הניטל בשבת אינו מבטל החריץ מ"מ נראה שכל זה כשיש רה"י בלי מה שהניח על היתדות אבל אם כל רה"י לא נעשה אלא מחמת הדבר שהניח על היתדות שהרי בלי הדבר אין כאן רה"י לא יתכן שהדבר המכסה הבור יגרום שיהיה רה"י. ועיין בתוס' שם ד"ה אלא שכתבו שבור ה' ומוקף חוליה ה' אצירוף זה לא איצטריך לטעמא דמנח מידי דאם הבור רחב ד' ואינו עמוק י' אלא ע"י צירוף חוליא רה"י גמורה הוא ומשתמש ליה שפיר כיון שכותלי הבור מבפנים גבוה עשרה וטעמא דמנח עליהן מידי מה יש להועיל שם כיון דאין חוליא גבוה י' מבחוץ לרה"ר וכו' עכ"ל. ובמהרש"א שם וז"ל "ואע"ג דעל ידי צירוף החוליא תוך הבור רה"י, היינו משום דבפנים כותלי הבור גבוה י' אבל כי מנח עליה מידי להיות עליה רה"י אין המחיצה שתוך הבור עושות למעלה רה"י שהרי מכוסות הן ובעי החוליא גבוה י' מחוץ לרה"ר עכ"ל. הרי שלא

ומלשון זה נראה שבכל אופני רה"י שמנה בהלכה א' עולה עד לרקיע. נראה כן מעירובין צ"ט. וברמב"ם פט"ו מהלכות שבת ה"ט שבור ברה"ר וחלון על גבי הבור וכו' ממלאין ממנה בשבת. במה דברים אמורים, כשהיה סמוך לכותל בתוך ד' טפחים שאין אדם יכול לעבור שם, אבל אם היה מופלג אין ממלאין ממנה אלא אם כן היה חוליתו גבוהה י' שנמצא הדלי כשיצא מן החוליא יצא למקום פטור" עכ"ל. ומבואר שבור סמוך לכותל אין הדלי יוצא לרה"ר גם כשאין החוליא גבוהה עשרה הרי שלמעלה מן הבור יש לו דין רשות היחיד שעולה עד לרקיע, וכן ממה שחריץ שבין שתי חצירות עמוק י' ורחב ד' מערבין שתיים, מוכיח שעולה עד לרקיע, ולפי"ז בזורק ונח על אויר הבור הרי זה כמונח ברשות היחיד.

(י) והנה מה שהסביר המ"מ שהבאנו באות ז', שלכן הזורק בבור מלא פירות פטור משום שאין המחיצות ניכרות. השיג עליו החת"ס בסימן פ"ט ד"ה מ"מ וז"ל "דקשה מאד לחלק בחיוב סקילה דאורייתא בזה והיכן רמיזה". ולענ"ד נראה להביא מקור לדברי המ"מ ונקדים מה שכתב בחידושי רבינו חיים הלוי בפ"א מסוכה וז"ל בד"ה "והנה בשבת צ"ט בעי וכו' עמוד ברה"ר גבוה י' ורחב ד' זורק ונח על גביו מהו מי אמרינן הרי עקירה באיסור הרי הנחה באיסור או דילמא כיון דממקום פטור

שייך לומר שאי בעי מנח יעשה רה"י כיון שעל ידי הכיסוי יתבטל הר"י.

אכן עיקר דברי החת"ס לא זכיתי להבין מה שכתב שבור מלא פירות אינו רה"י שאינו ראוי לשימוש למה לא נאמר שזה שמונח פירותיו בבור זה גופא שימוש ברה"י ואינו דומה לעמוד שנעץ בו יתד שאין נעיצת היתד שימוש בעמוד שאין זה דרך שימוש העמוד לנעוץ בו יתדות אלא שהיתד נהפך לחלק מהעמוד ובצורה זו אינו ראוי לשימוש אבל בור מלא פירות שזהו שימוש הבור למה יתבטל רה"י ממנו הרי הוא משתמש בו בהנחת פירות בזה שמונחים בבור.

(ט) ונראה שאין לומר שלכן בזורק לבור מלא מים חייב ולבור מלא פירות פטור שטעם הדבר שבמלא מים החפץ נכנס בפנים הבור ודוחק למים שיצאו משא"כ במלא פירות שהחפץ אינו נכנס לתוך הבור אלא מונח למעלה מן הבור שנראה שגם למעלה מן הבור חשוב רה"י שבור עמוק עשרה ורחב ארבעה עולה עד לרקיע. ונראה כן מלשון הרמב"ם פי"ד משבת הל' א'-ג' "ואיזה רה"י תל שגבוה י' טפחים ורחב ד' טפחים על ארבע טפחים או יתר על כן. וכן חריץ שהוא עמוק י' ורחב ארבע או יתר על כן. וכן מקום מוקף מחיצות גובהן י' וביניהם ד' על ד' וכו' אויר רה"י כרה"י עד לרקיע וכו'".

יא) ולפי כל זה מצינו מקור לסברת
 המ"מ שכיון שמחיצות שאינם ניכרות אין אומרים בהם גוד אסיק לכן בור מלא פירות שאין המחיצות ניכרות אין אומרים בהם גוד אסיק ולכן הזורק ונח על הפירות שבבור פטור כיון שנח למעלה מעומק הבור שהרי הפירות ממלאין כל הבור וע"כ שנח מה שזרק למעלה מעומק הבור לכן פטור ואף שבעמוד גבוה י' וזרק ונח על גביו נסתפקו בגמרא אם חייב ודעת אב"י שם שחייב וא"כ למה בזרק ונח בבור מלא פירות פטור אב"י. צריך לומר לדעת הרמב"ן שיש לחלק בין נח על העמוד עצמו ובין נח גבוה מהעמוד, שבנח למעלה מן העמוד בזה פטור בודאי שהרי נח באויר שדינו כמקום פטור שאויר למעלה מ' מקום פטור הוא ולכן בנח על הפירות הממלאות את כל גובה הבור פטור שנמצא שמונח כולו שלא ברשות היחיד משא"כ במונח על עמוד גבוה עשרה שמונח על רשות היחיד אף שהוא עצמו גבוה מ"מ יש מקום לחייבו ומה שאינו נפטר במניח על העמוד משום שאוגדו במקום פטור וכמו שפטרו בזורק כוורת הגבוהה ז' משום שאי אפשר שלא יעלו קרומיות של קנה למעלה מ' מ'וד. תירץ הרשב"א בשבת דף צ"ט: ד"ה או שלא נפטר משום אוגדו אלא כשהכלי אוכל כל גובה רשות היחיד וגם אוגדו למעלה מ'וד אבל אם אינו אוכל כל גובה רשות היחיד אינו נפטר מחמת אוגדו במקום פטור.

קאמריא (שאי אפשר שלא הגביה תחילה למעלה מן העמוד שהוא מקום פטור שאינו אויר רה"ר. ואויר רה"י נמי לא דכי אמרינן רה"י עולה עד לרקיע ה"מ כנגד רה"י אבל האי מקמי דלימטי לאויר עמוד אגביה למעלה מעשרה רש"י.) לא ועיין בתוס' שהקשו דתיפשוט מהא דתניא לעיל דהמוציא מחנות לפלטיא דרך מקום פטור חייב. והרשב"א תירץ בשם הרמב"ן דכל היכא דנח באויר של מקום חיוב ממש לא מבעי לן דחייב כי מבעיא לן בשנח בעמוד העומד ברה"ר שאוירו הוא אויר של רה"ר והוא מקום פטור דכי אמרינן דרה"י עולה עד לרקיע הני מילי רה"י גמורה במחיצות כגון חצר אבל עמוד לא עכ"ל. וקשה דברי הרמב"ן מסוגיא דסוכה דסבר אב"י למימר גבי עמוד גוד אסיק מחיצה ואפי' רבא לא אמר אלא דלא מהני זאת גבי סוכה משום דבעינן מחיצות הניכרות ולא מהני כלל גוד אסיק בסוכה וכו'. הרי מבואר מתוך הסוגיא דאמרינן גבי סוכה גוד אסיק וא"כ הרי ודאי דדין רה"י שלו עולה עד לרקיע ואיך קאמר הרמב"ן דבעמוד לא אמרינן רה"י עולה עד לרקיע והנראה מוכרח בזה לדעת הרמב"ן דמפרש הא דאמר רבא בעינן מחיצות הניכרות וליכא לאו דהוי זאת דין בסוכה שתהיה דוקא במחיצות הניכרות. כי אם דהוא דין בהלכתא דגוד אסיק דלא אומרים גוד אסיק אלא במחיצות הניכרות ולא בעמוד שאין המחיצות ניכרות וכו' עכ"ל.

פחות מג' המקום רה"ר. ובזה נראה ליישב מה שנתקשה בביאור הגר"א בסימן שנ"ח ס"ב בקרקף שלא הוקף לדירה שצריך לפרוץ במחיצה עשר אמות ויחזור ויקיף לשם דירה וכתב הרמ"א וז"ל ואם קשה עליו לפרוץ הכותל י"א דיכול להניח עפר אצל הכותל משני צדדיה עד שיתמעט הכותל מגובה עשר רחב מעשר אמות ואורך הכותל וארבע רוחב ואם אין בגובה העפר עשר א"כ הוי כאילו פרץ שם הכותל שלא נשאר שם גובה עשר למעלה מן העפר דהוי כקרקעית הקרפף ואף אם חוזר ולוקח משם אח"כ העפר הואיל וביטלו שם שבת אחת וכו' עכ"ל והקשה הגר"א בד"ה אא"כ אין וז"ל "וכל זה אינו מובן לי דהא אמרינן גידוד חמשה" וכו' ע"כ ^{לאור החכמה} ותוכן קושיתו נראה שקשה לו שעל ידי שיניח עפר ולא יהיה גובה הכותל מהעפר י' טפחים לא נתבטל המחיצה והרי זה כהניח סולם או שעשה מדריגות לעלות לכותל שאין המדריגות מבטלות למחיצות אף שאין גובה יוד טפחים והמדריגה לראש הכותל ורק באם יניח עפר בשיפוע ארוך שלא יתלקט עשרה מתוך ארבע אמות מבטל המחיצה אבל לא מדריגות. תדע שהרי עליה היא רה"י גם בשיש מדריגות לעלות לעליה רחבות עשר אמות אכן נראה לענ"ד ליישב שהן אמת שהעפר לא יבטל המחיצה מ"מ על גבי העפר עצמו אין שם מחיצה שהרי אין עליה מחיצה גובה י' טפחים ונעשה מקום העפר כרמלית ולכן

(יב) ולפי"ז מה שפירש המ"מ שלכן בזרק בבור מלא מים חייב משום שהמחיצות ניכרות לכאורה לא היה צריך לזה שהרי בזרק ונח על המים נכנס החפץ למים ונמצא שנח בתוך המחיצות ואפילו זרק חפץ הצף על המים מ"מ לא גרע מנח על גבי עמוד. וצריך לומר שפירש כן שיתחייב בנח על גבי מים לכו"ע גם למי שפוטר בנח על גבי עמוד אף שאביי עצמו מחייב בנח על גבי עמוד. או שבא לומר שגם באם המים צפו על גבי הבור וכגון שבסביבות הבור היה חוליה גבוהה קצת וזרק ונח על גבי המים שנמצא שנח במקום שאין מחיצות הבור מגיעות גם שם חייב מטעם שמהים אינם גורמים שלא יהיו המחיצות נכרות ונמצא שהרה"י עולה עד לרקיע.

(יג) ואין להקשות שאם מדובר שחולית הבור גבוהה מהבור אם כן מחיצות הבור מצטרפות לחוליה ושוב עולה הרה"י מהחוליה עד לרקיע לדעת התוס' בגיטין ט"ו. וסוכה ד'. שגידוד חמשה ומחיצה חמשה מצטרפין אכן נראה שזה שמצטרפים היינו רק לענין שעומק הבור נעשה רה"י כיון שהנמצא בבור רואה מחיצה עשרה אבל אם רוחב החוליה רחבה מרוחב הבור המקום שבין הבור לחוליה אינו רה"י שאין שם גובה עשרה ודינו ככרמלית אם גובה החוליה ג' טפחים ואם גובה

אוצר החכמה

ומה שיש י' אחר העפר אינו מצטרף אם רוחב העפר יותר מג' וקשה למה הצריך הרמ"א רוחב ד' ביותר מג' סגי וכן קשה להמג"א למה בתל המתלקט עשרה מתוך ארבע נעשה רה"י הרי תחילת המחיצה רחוקה מסופו יותר מג' טפחים איך מצטרפים אכן זה יש לדחות שכל שהמחיצה הולכת בשיפוע מצטרף תדע שהרי לענין סוכה שמבואר בגמרא שסוכה פחותה מיוד וחקק בה להשלים שאם יש משפת חקק לדופן ג' טפחים הסוכה פסולה ומ"מ אם יעשה סוכה והדופן עומד בשיפוע כשרה שהרי סוכה העשויה כמין צריך כשרה אף שרחוק תחילת המחיצה ממקום שגבוה י' שלושה טפחים ומ"מ כשר הרי שבשיפוע מצטרף ואילו שני חצאי מחיצות אינם מצטרפות ועיין באות ט"ו. אכן לפי המג"א עליה שעולים לה במדריגות הרחבות ג' טפחים ורחבות עשר אמות אינה רה"י וצ"ע.

אכן יתכן שעד כאן לא אמר המג"א שאין שני חצאי מחיצות מצטרפות אלא בזמן שעשה מחיצות פחות מיוד טפחים וחקק בתוכו והשלימה ליוד בזה אין החקק והמחיצה מצטרפות אם יש בין החקק למחיצה ג' טפחים כיון שבא לצרף מחיצה בגובה ומחיצה בעומק לכן אף שמחיצה חמישה וגידוד חמישה מצטרפין, כל זה כשאין ביניהם ג' טפחים אבל עשה שני חלקי מחיצות שיש ביניהם ג' טפחים אבל שניהם

כשחוזר ונוטל אחר העפר כאילו עשה מחיצה למקום הזה ונעשות לשם דירה ומתוך שלמקום העפר יש כאן מחיצה לשם דירה המחיצה הזאת מתירה לכל הקרפף והרי זה דומה למה שנפסק בסימן שנ"ח סי"ד "קרפף יותר מבית סאתיים שלא הוקף לדירה ופתח בו פתח ועשה מחיצה לפניו יותר מעשרה והותר על ידי מחיצה שעל ידה בטלה מחיצה ראשונה שלא הייתה לדירה ואח"כ נפלה מחיצה אחרונה חוזר לאיסורו. ע"כ אבל כל זמן שלא נפלה מחיצה אחרונה מותר הקרפף אף שיש לו מחיצות מ"מ כיון שמחיצה אחרונה מתרת למקום חדש נעשית כל הקרפף מוקף לדירה על ידי מחיצה זו וא"כ גם כאן בזה שנטל העפר עשה מחיצה למקום הזה שהרי המחיצה הראשונה נתבטל כבר בשעה שהניח העפר וכיון שיש כאן מחיצה למקום הזה מועיל לכל הקרפף וממה שכתב הרמ"א שצריך שיהיה העפר רוחב ארבע מוכח שהטעם כמו שכתבנו שכל שפחות מארבע טפחים אין כאן מקום שיחשב רשות שהוקף לדירה.

יד) אכן לפי מה שפסק המג"א בסימן שמ"ה סקי"ד בהקף מחיצות פחות מגובה עשרה וחקק בתוכו והשלימה לעשרה שאם יש ג' טפחים בין חקק למחיצות לא נעשה המקום רה"י יש לעיין בהנחת עפר סמוך למחיצה ונעשה המחיצה פחותה מגובה י' טפחים שיבטל המחיצה שהרי המחיצה פחותה מיוד מהעפר

טז) מה שכתבנו באות י"ד לחלק בין מחיצה הנעשה מכח תל המתלקט עשרה מתוך ד' שנעשה מחיצה אף שרחוק בין תחילת המחיצה לראשו יותר מג' טפחים לבין מחיצות פחות מיוז וחקק והשלים ליוז שאם רחוק החקק לכותל ג' טפחים אינו נעשה מחיצה, יש לומר בזה טעם פשוט והוא שנראה שאם חקק בור ברה"ר רחב י"ד טפחים בעומק טפח וחזר וחקק בתוך הבור י"ב טפחים על י"ב בעומק טפח וחזר וחקק י"א על י"א בעומק טפח ועשה כן עד שנעשה הבור עמוק י' טפחים ברוחב ד' על ד' שנעשה רה"י כיון שבין כל חקק עד הכותל אין ג' טפחים, מצטרפים כל החקקים לעשות מחיצה של י' טפחים וכן בסוכה כהאי גוונא כשר וא"כ כשחופר בשיפוע ונעשה בור עמוק י' שמתלקט מתוך ארבע אמות יש כאן מחיצה בשיפוע אין חלק ממחיצה רחוק מחלק הסמוך לו ג' טפחים.

יז) בתוס' בשבת דף ז': בד"ה ואם ובתוס' סוכה דף ד'. בד"ה פחות הקשו על מה שאמרו בגמרא שבית שאין בו י' וקריו משלימו ליוז על גבי רה"י ובתוכו אין מטלטלים אבל אם חקק בו בתוכו והשלימו ליוז נעשה רה"י והקשו התוס' למה לא חילקו שאם יש ג' טפחים בין החקק לכותל לא נעשה תוכו רה"י כמו שאמרו בסוכה שאינה גבוהה י' וחקק בה והשלימה ליוז שאם יש בין שפת חקק לדופן ג' טפחים הסוכה פסולה.

בגובה או שניהם בעומק כגון שחפר בור חמשה וחקק בתוך הבית עוד חמשה בזה מצטרף שני חצאי המחיצות או שעשה תל חמשה ועשה על התל עוד תל גבוה המישה בזה מצטרף ונעשה רה"י וצ"ע.

טו) ובחיזושי ר"ח הלוי שהבאנו באות י' מסיק בדעת הרמב"ם שסובר כהרמב"ן שאין אומרים גוד אסיק ממחיצות שאינם ניכרות ומ"מ סובר הרמב"ם שעמוד העומד ברשות הרבים בגובה י' נעשה רשות היחיד ועולה עד לרקיע אבל לא מטעם גוד אסיק אלא מטעם שכל שגדור עשרה טפחים הרי זה רשות היחיד עד לרקיע שכל שגדור למטה חשיב רשות היחיד גם למעלה מהמחיצות ולכן בסוכה שצריך מחיצות כל שאינם ניכרות לא נעשה גוד אסיק והסוכה פסולה ולפי"ז מה שכתבנו בביאור המ"מ שלכן הזורק ונח בבור מלא פירות פטור משום שאין כאן מחיצות הנכרות שאזיל בשיטת הרמב"ן אינו מיושב בדעת הרמב"ם והמ"מ כתב כן בדעת הרמב"ם. אכן יש לומר שסברא זו שכתב ר"ח שכל שגדור למטה עשרה טפחים נעשה רשות היחיד עד לרקיע בלעדי ההלכה של גוד אסיק כל זה במקום גדור במחיצות או תל גבוה י' אבל בור עמוק י' אין הר"י עולה עד לרקיע רק מכח גוד אסיק ולכן כל שאין מחיצות הבור ניכרות אין גוד אסיק ולכן פטור בזרק ונח על הבור.

בדברי הרמב"ם ובין הראב"ד הרי מבואר דהך הלכתא דכתותי מכתת שיעורא לא נכלל בזה דעצם הדבר כמי שאינו דא"כ הרי גם משהו אין כאן וכו' נראה דדעת הרמב"ם היא בכל מחיצות רה"י דבעינן שיהא גבהן עשרה עיקר השיעור אינו בעצם המחיצות כי אם בהמקום דבעינן שגובה עשרה שבו יהא מוקף מחיצות ואם מצאנו גובה עשרה שמוקף מחיצות בכל העשרה שבו לא איכפת לנו כלל בעצם המחיצות אם הן מחזיקות עשרה אם לא. "עכ"ל ולפי"ז נראה שבעשה דפנות הסוכה מאיסורי הנאה פסולה הסוכה כיון שבסוכה צריך לדפנות ולא די במה שגודר המקום ואילו בשבת העיקר שיהיה המקום גדור כן נראה בכוונת ר"ח שצריך שהמקום יהיה גדור ואין צריך מחיצות היינו שבפועל המקום גדור.

(יח) אכן יש לעיין במה שסיימו התוס' שבסוכה לכן צריך שלא יהיה בין החקק לדופן ג' טפחים משום שצריך שיהיו מחיצות סמוכות לסכך ולפי מה שפירשנו לא היו צריכים לזה אלא היה להם לסיים שבסוכה צריך דפנות דלא כבשבת שאין צריך רק לגדור המקום וכל שרחוק ג' טפחים בין החקק לדופן אי שני חצאי המחיצות מצטרפות ויתכן שכתבו כן התוס' להוכיח שבסוכה צריך דפנות מזה שצריך שיהיה דפנות סמוכות לסכך ואם אין צורך בדפנות אלא שיהיה המקום גדור לא היה צריך

ותירצו בתוס' בסוכה וז"ל "ויש לומר דלא דמי רשות שבת שהוא למנוע רגל רבים לסוכה דבעינן מחיצות סמוכות לסכך" עכ"ל. ויש לעיין בתירוצם שלכאורה חילקו בין שבת שצריך מחיצות לעשות רה"י כל שמונע רגל הרבים חשיב מחיצה ולכן גם ברחוק החקק לכותל ג' טפחים מצטרף כיון שגם באופן כזה המחיצה מונעת רגל רבים משא"כ סוכה שהצריכה תורה דפנות אין מטרת הדפנות למנוע רגל הרבים אלא כך היא תמונת הסוכה שציוותה תורה לישב בה בחג שעשויה מג' דפנות וסכך וכל שצריך דפנות אין מצרפים שני חצאי דפנות כל שמרוחק אחד מהשני ג' טפחים. ולפי"ז נראה לדון שמחיצות העשויות מאיסורי הנאה לענין שבת יעשו רה"י ואילו לענין סוכה אם הדפנות עשויות מאיסורי הנאה הסוכה פסולה מדין כתותי מיכתת שיעורא ונמצא שאין כאן דפנות גבוהות י' ורחבות ז' ודבר זה יש ללמוד ממה שפסק הרמב"ם פי"ז מהלכות שבת הי"ב והי"ג שלחי של איסורי הנאה כשר והשיג עליו הראב"ד למה כשר הרי לחי צריך שיעור בגובה י' טפחים אף שברוחב כל שהוא כשר א"כ נאמרו כתותי מיכתת שיעורא. ובחידושי ר"ח הלוי שם ביאר מחלקותם וז"ל "וביאר הדברים דבכל מה דצריך שיעור פסול בשל אשירה משום דכתותי מיכתת שיעורא וע"כ פסק הרמב"ם דלחי דלית ליה שיעורא איך שתהיה גם בשל אשירה כשירה וכו' והנה בין

דפנות סמוכות לסכך שגם באין סמוך לסכך מ"מ המקום גדור. עוד יש לפרש שכוונת התוס' לשני חילוקים בין שבת לסוכה שבשבת די בגידור המקום ואילו בסוכה צריך דפנות ולכן אין מצטרף ב' חצאי מחיצות ועוד שצריך בסוכה גם שיהיה סמוך לסכך ולכן גם אם נאמר ששני חצאי מחיצות מצטרפות מ"מ אין כל המחיצה סמוכה לסכך. אכן מהגמרא שם אינו נראה כן שהקשו שם בסוכה למה צריך שיהי' ג' טפחים בין חקק לדופן ואילו בסוכה למעלה מ"מ אמה ובנה בה איצטבה ויש בה הכשר סוכה אם יש משפת האיצטבא לכותל ד' אמות פסולה פחות מד' אמות כשרה ומתרצת הגמרא דף ד': "התם איתיא לדופן פחות מד' אמות סגיא הכא (גבי חקק להשלים ל') לשוויי לדופן פחות מג' אין אי לא לא." וברש"י "התם דאיכא שם דופן עליו שכל דופן שאינו פחות מ'יוד טפחים שמו דופן אפילו גבוה עד לרקיע הלכך עד ד' אמות חסר משהו אגמריה רחמנא למשה דופן עקומה הכא פחות מ'יוד אין שם דופן עליו אלא השתא הוא דבעינן לשוויה דופן הלכך במה שאינו דופן לא אגמריה רחמנא דהא דופן עקומה אגמריה והאי לאו דופן הוא והלכך פחות מג' בכל דוכתא לבוד הוא שפיר דמי ואי לא לא." עכ"ל הרי שאין שני חצאי דופן מצטרפים שאילו היו מצטרפים שוב היינו מכשירים מכח דופן עקומה נעשית סמוכה לסכך לכן פירוש האחר שכתבנו לא יתכן.

יט) ובתוס' ישנים בשבת דף ז': תירצו תירוצ' "דהכא (בבית שאין בתוכו י' וקיריו משלימו לעשרה) יש מחיצות גבוהות מבחוץ ואין צריך לצרף הגידוד אלא דאין אויר י' וכשחקק דאיכא אויר י' במקום אחד הוי רה"י אבל בסוכה צריך לצרף הגידוד וביותר מג' לא מצטרף" עכ"ל ובתירוצ' זה לא חילקו בין שבת לסוכה רק בין אם המחיצות גבוהות י' מבחוץ לאין גבוהות י' מבחוץ ולכאורה יוצא מתירוצ' זה שבסוכה כהאי גוונא דשבת שהיה סוכה פחותה מ'יוד טפחים והסכך משלימו ל'יוד וחקק להשלים ל'יוד הסוכה כשרה גם אם יש ג' טפחים בין החקק לדופן ואף שאין כל המחיצה סמוכה לסכך כשרה כיון שמצטרפים שני חצאי מחיצות והסכך מסכך על החלק מהמחיצה התחתונה די בכך אכן יותר נראה שאין תכשר עד שיהיה דופן סמוך לסכך פחות מג' טפחים ואין מספיק מה שהסכך מעל המחיצה ומה שכשר סוכה שדפנותיה אינה מגיעים לסכך הוא מטעם גוד אסיק והלכה של גוד אסיק אומרת שהדופן עלה למעלה ונמצא שנוגע בסכך ומ"מ כשרה הסוכה שאין בה יוד והסכך משלים ל'יוד וחקק בתוכו להשלים ל'יוד אם יש בין החקק לדופן פחות מד' אמות. וטעם שכשרה שנדון דין דופן עקומה שהדופן נתעקם כלפי חוץ וכמו שנאמרה הלכה של דופן עקומה לצד פנים הסוכה כך נאמרה הלכה של דופן עקומה כלפי חוץ ולפי"ז כ"ש שנכשיר

סוכה שדפנותיה עקומות כעין צריף רק שעקומות כלפי חוץ כגון שסוכך בין שני צריפים וכך תמונתה צריף סכך צריף שנכשיר ובזה אפילו רחוק ראש הדופן מרגליה יותר מד' אמות כשרה שעד כאן צריך שלא יהיה ד' אמות כשהדופן מתעקם בצורת גג אבל דופן שהולך באלכסון כשר בכל אופן וראיה מסוכה עשויה כצריף שכשרה ומשמע שבכל גונוי כשר גם כשהצריף עקום עד שמתלקט עשרה ט' מתוך ד' אמות.

(כ) לפי"ז יש לדון בדופן עקומה אם אומרים בה גוד אסיק ונפ"מ בדופן עקומה פחות מד' אמות והסכך הכשר אינו סמוך לעקום רק שגבוה ממנו יותר מג' טפחים שיש לדון שהסוכה פסולה שהרי אין הדופן סמוך לסכך ונראה שזה וטעמו של השדי חמד שהביא בדופן עקומה והסכך נמוך מהעקום שהוא פסול ונראה שזהו טעמו שבעינין שהסכך יהא סמוך לדופן ובדופן עקומה כזה אין אומרים גוד אחית. אכן יתכן שיש לחלק קצת שאף שאין אומרים בדופן עקומה גוד אחית מ"מ גוד אסיק אומרים ודו"ק.

וברא"ש פ"ק דשבת סימן י"א וז"ל "בית שאין בתוכו י' וקירוי משלימו לי' וכו' אם חקק בה ד' על ד' מותר לטלטל בכולו ואפילו אם יש בין שפת חקק ולכותל ג' טפחים ולא דמי להא דאמרינן סוכה

וחקק בה להשלימה לי' אם יש ג' טפחים בין טפחים בין שפת חקק ולכותל פסולה דגבי סוכה בעינן מחיצות סמוכות לסכך דאמר התם שאם הרחיק הסכך מן הדפנות ג' טפחים פסולה אבל גבי שבת רק שהרשות משתמר על ידי המחיצות אפילו רחוקים ממנו הרבה קרוי רה"י הילכך ע"י מחיצות החיצונות שגבוהות עשרה נקרא רה"י אבל לא על ידי הפנימית שאין שפת החקק מצטרף עמהן כיון שרחוקים ממנו ג' טפחים" עכ"ל ויש לעיין בדבריו שפתח בסברא ששבת חלוקה מסוכה שבשבת המחיצות באות לגדור המקום שיהיה משומר שלא יהיו רבים בוקעים והיה לו לסיים שבסוכה אינו כן אלא שצריך מחיצות מדין סוכה, וסיים שסוכה צריכה מחיצה סמוכות לסכך. וכתב סברא שבשבת היינו טעמא שמצטרף משום שמבחוץ יש גובה עשרה.

(כא) ונראה לענ"ד שזה כוונת הרא"ש שיש חילוק בין שבת לסוכה והוא שבשבת המחיצות באות לגדור המקום שיהיה חלוק מרה"ר וכל שחלוק ממקום שהרבים מצוין על ידי מחיצה זה קובע דין רה"י אכן גם בסוכה צריכים דפנות לגדור המקום רק שלא באו לגדור המקום מהרבים שלא יכנסו לכאן אלא תפקיד המחיצות לגדור המקום הזה שמסוכך ממקום שחוץ לסכך וכל שנגדר המקום המסוכך זהו סוכה אכן בין

והשלימו נעשה רה"י כיון שיש מחיצות המבדילות מהילוך הרבים מכח מחיצות החיצונות שיש בהם י' והמקום יש שיעור רה"י במקום החקק נעשה רה"י ואין צורך שהר"י יתחיל דוקא במקום המחיצות אבל סוכה שצריך שיהיו מחיצות סמוכות לסכך ולכן לא די שיש מחיצות רחוקות אלא צריך שהמחיצות יפסיקו בין מקום המסוכך להמקום שאינו מסוכך ולפי"ז אין הבדל במחיצות שבת לסוכה לענין אם עשאו מאיסורי הנאה ובשניהם יש לומר שכשרים ואף שכתבנו שאין די בגידור המקום שלא יכנסו לשם רק שצריך מחיצה מ"מ אין המחיצה צריכה חשיבות שיעור רק שצריך שהמקום יוגדר על ידי מחיצות וכן סוכה או שאפשר שבשניהם אינם נחשבים מחיצות אם עשויות מאיסורי הנאה.

בשבת ובין בסוכה אין שני חלקי מחיצות מצטרפות שאף שלא באו המחיצות אלא לגדור המקום מ"מ אין מצטרפים שני חלקי מחיצות שהרי הצריכה תורה מחיצה לחילוק המקום וכיוון שאין שני חלקי מחיצות מצטרפות אין המקום חלוק על ידי מחיצה אלא על ידי דבר אחר והרי זה כחילוק המקום על ידי היגי והיזמי או צואה אף שדברים אלו מונעים הרבים מלהכנס לכאן וכמבואר בגמרא ריש שבת מ"מ הצריכה תורה חילוק מקום על ידי מחיצה ולא על ידי דבר אחר וכך הוא גם שני חצאי מחיצות ולכן בית שאין בתוכו י' וקיריו משלימו ליוז כיון שיש כאן מחיצות המחלקות המקום נמצא שבפנים הבית צריך להיות רה"י ומה שאינו רה"י שרה"י צריך גם שיהיה מקום גבוה יוד ורחב ד' נוסף על מחיצות ולכן כל שחקק